

RAY NAYLER

Prvotřídní spekulativní thriller, který dokáže být zároveň fascinující, brutální, silný i osvobozující a klade hluboké otázky o umělé a nelidské inteligenci.

JEFF VANDERMEER, AUTOR ROMÁNU ANIHILACE

HORA V MOŘI

HOST

RAY NAYLER

HORA
V MOŘI

PŘELOŽIL MILAN POHL

BRNO 2024

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu
čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele
práv zakázána.

The Mountain in the Sea

Copyright © 2022 by Ray Nayler

Cover design © Alex Merto

Cover illustration © María Jesús Contreras

Translation © Milan Pohl, 2024

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2024
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2116-6 (PDF)

ISBN 978-80-275-2117-3 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2118-0 (MobiPocket)

ANNĚ A LYDII

ČÁST I

KVÁLIA

Živá nervová soustava nezná ticho. V každém okamžiku existence proudí našimi neurony elektrická symfonie komunikace. Ke komunikaci jsme stvořeni.

S tichem přichází smrt.

**- DR. HA NGUYENOVÁ
JAK OCEÁNY PŘEMÝŠLEJÍ**

1

Noc. Třetí distrikt Ho Či Minovy autonomní obchodní zóny.

Po plastové stříšce kavárny se valil déšť. Pod markýzou, mezi stolky obestřenými párou z kuchyně a tlacháním hostů, se proplétali číšníci s kouřícími miskami polévky, sklenicemi chlazené kávy a lahvemi piva.

Za clonou deště se míhaly elektrické motorčky jako světélkující ryby.

Na ryby radši nemyslet.

Lawrence se místo toho soustředil na ženu, která seděla naproti němu a právě si otírala jídelní hůlky měsíčkem limetky. Barevný vír abglanzového štítu zakrývajícího její tvář i totožnost se vlnil a mihotal.

Jako něco pod vodou...

Lawrence si zaryl nehty do dlaně. „Promiňte... Nedala by se ta maska nastavit jinak?“

Žena provedla úpravu a abglanz na sebe vzal podobu nevýrazné ženské tváře. Lawrence rozeznával slabý obrys jejího skutečného obličejce, plovoucího pod povrchem.

Plovoucího...

„Tohle nastavení obvykle nepoužívám.“ Oscilace abglanzu zplošťovaly ženinu výslovnost. „Tváře nevypadají přirozeně. Většina lidí dává přednost šmouhám.“

Zvedla si hůlky k ústům. Nudle se ponořily do praskajících rtů digitální masky. Uvnitř byl stín dalších rtů a zubů.

Neděvej se na ni. Prostě začni. „Tak jo. Můj příběh. Proto jsme tady. Na souostroví jsem přibyl před deseti... ne, už před jedenácti lety. Předtím jsem pracoval pro potápěčské podnik v Nha Trangu. Při mém příjezdu byly na Con Dao jen dvě potápěčské firmy, jedna v nóbl hotelu pro turisty ze Západu a pak ještě druhá, menší podnik, kterému se vůbec nedařilo. Koupil jsem ho. Za hubičku. Con Dao byl zapadákov — bydlel tam málokdo a skoro nikdo tam nejezdil. Místní tvrdili, že tam straší.“

„Straší?“

„Ostrov dlouho sloužil jako vězení. Hřbitovy jsou plný několika generací disidentů, který mučila a vraždila jedna vláda za druhou. Špatný místo pro byznys, že jo? Možná. Ale dobrý místo, pokud se chcete jenom nějak protlouct, prostě žít. Jasně, mělo své problémy — řůru problémů. Oficiálně zabírá celý souostroví světové chráněné park, nejenom souš, ale i moře. Přísně zákaz lovu a rybaření. Dokonce tam jednou ročně jezdívali zástupci ochránářské komise OSN sepisovat hlášení. Ale realita byla taková, že rybářský čluny se tam ochomejtaly v jednom kuse, šmrdlaly vlečnými sítěma po útesech, používaly kyanid a dynamit. A strážci parku byli všichni do jednoho zkorumpovaný. Jak by taky ne, při tý almužně, kterou dostávali? Prodávali želví vajička, ryby z útesů, prostě všechno, co se jim dostalo do pracek. Místňáci v tom jeli taky — lovili ryby harpunama, bez přístroje se potápěli pro měkčeje. Můj pomocník Son se dřív taky takhle potápěl.“

„A kde je teď?“

„Jak jsem říkal prve — nevím. Od evakuace jsem ho neviděl.“

„Byl s vámi na člunu? Když došlo k tomu incidentu?“

„Jo. Už se k tomu dostávám.“ *Spíš se tomu vyhejbám.* „Ten vrak je thajská nákladní loď, šedesát metrů dlouhá, s ocelovým trupem. Ke dnu šla koncem dvacátého století. Je to jedinej vrak

ve Vietnamu, do kterýho se dá potápět. Vězí jenom asi ve dvacetimetrový hloubce, ale podmínky tam bejvaj mizerný. Silný proudy, špatná viditelnost. Jenom pro klienty, který vědí, co dělají. Takových zákazníků na Con Dao moc nejezdí, tak jsme se tam nepouštěli celý roky. Bylo ráno. Mimo sezonu. Viditelnost na prd, sotva na dva metry. Ale ten chlapík pořád, že se chce potopit do vraku. Tak jsme hupli do vody a vyrazili dolů. Jenom já a on.“

Lawrence se na moment odmlčel. „Lícím to dost dramaticky. Ale dramatickýho na tom nebylo nic. Byla to rutina. Žďuchali do nás kranasovci a olihně. Viditelnost úděsná. Už jsme byli skoro u vraku, když jsem se to rozhodl odpískat. Otočím se, ale maník je fuč. To se stává, lidi se vám v takovýhle polívce ztrácej každou chvíli. Prostě zůstanete na místě. Když je jdete hledat, většinou je ztratíte ještě důkladněj.“

Jenže po pěti minutách jsem začal bejt nsvůj. Sunul jsem se podél zábradlí nákladní lodi. On přece ví, co dělá, říkal jsem si. Přece by do vraku nelezl beze mě. Stalo se mu něco s výstrojí? Vynořil se radši?

Vyplavu na hladinu, ale chlapík nikde. Houknu na Sona, jestli ho nezahlíd. Nic. Tak jsem se zase ponořil.

Cítil jsem, jak na mě jde panika. Podmínky, který tam dole panovaly, to ještě zhoršovaly: kalná voda plná obrysů. Zorným polem se mi hemžily ryby. Nakonec jsem se pustil do vraku. Nikde jinde bejt nemohl. Uvnitř jsem ho našel natotata. Nebyl daleko: jeho tělo vězelo pod lávkou v hlavním nákladovém prostoru. Ze strany měl rozseknutou hlavu. Ryby už mu cupovaly kůži.

Vytáhl jsem ho na hladinu. Son trval na resuscitaci. Ale já věděl, že je po něm. Byl mrtvej, už když jsem ho našel.“

„A jak podle vašeho názoru zemřel?“

„Sečnou ránou to nebylo — ta byla dost mělká. Utopil se, protože mu něco sebralo automatiku, masku, tlakovou lahev, prostě

všechno. Když přišel o výstroj, určitě zpanikařil, praštil se do hlavy, ztratil vědomí. Bez masky a plicní automatiky nemohl přežít dlouho.“

„A co ta automatika? Lahev? Masky? Našli jste je?“

Netečná tvář podobná rozostřené fotografii a bezvýraznost pozměněného hlasu přenesly Lawrence zpátky na ostrov. Do doby, kdy to vyprávěl zas a znovu. Strážcům parku, policistům, reportérům. Obviňování, nevěřičnost — a nakonec nezájem.

„Nenašli.“

„Ale loď jste prohledali.“

„Ne. Neprohledali. To jsem lhal.“

„Lhal?“

„Nemohl jsem se tam vrátit. Policii jsem řekl, že jsme jeho vybavení hledali, pročesali celou loď, ale... není to pravda. Báť jsem se. Pořádný pátrání vůbec neproběhlo.“

Chvilí mlčela. „Rozumím. A co jste dělal pak?“

„Konkurenční potápěčské podniky toho úmrtí využily, aby mi odloučily zákazníky. S mejma kšeftama to šlo od desíti k pěti. Ale nakonec to bylo stejně jedno. Čtvrt roku po tom incidentu začala evakuace. Mezi náma — jsem rád, že jste ten ostrov koupili. Aspoň vím, že teď bude doopravdy chráněnej. Známa každou píď Con Dao — každej útes, kterej zničili, každou rybu, kterou upytlačili. Takhle to bude lepší: všechny lidi odlifrovat, celý souostroví uzavřít. Bránit ho. To je jedinej způsob, jak ho ochránit. Byl jsem mezi prvníma, kdo kejvli na vaši nabídku a vypadli. Štědrý odškodný, novej začátek. Vlastně jsem měl kliku. Asi.“

*

Asi. Když Lawrence odcházela deštěm z kavárny, nebyl si tím tak jistý. Košaté tamarindy ševalily ve větru. V pláštěnce měl na boku trhlinu a cítil, jak se mu po oblečení šíří vlhká skvrna a studí ho na kůži.

„Co jste viděl?“ Tuhle otázku mu vždycky pokládali — strážci parku, policisté, novináři. *Co jste viděl?*

Nic. Neviděl nic. Nedokázal se však zbavit dojmu, že *něco* vidělo *jeho*.

Ten pocit ho pronásledoval. Byl rád, že nechal souostroví za zády. Odejít ale nestačilo. Kdykoli pomyslel na moře, ten dojem se vrátil.

Con Dao bývalo jeho domovem — prvním domovem, jaký kdy měl. To, co se stalo ve vraku, mu ho sebralo. Takovýhle příběh si přál vyprávět. Jenomže ta ženská z Dianimy by to stejně nepochopila.

Vážně ale byla z Dianimy? Nic takového netvrdila, ne?

Na tom nesešlo. Možná byla z Dianimy, možná z konkurenční společnosti. HČMAOZ se korporátními špiony a mezinárodními konspiracemi přímo hemžila.

Před týdnem zajel do Vung Tau, k moři. Oceán neviděl několik měsíců a říkal si, že je čas zase si zaplavat. Z moře však vylezl dřív, než mu vlny vystoupaly k pasu, dal si drink u stánku na pláži, pak se vrátil do hotelu a předčasně se z něj odhlásil.

V životě už se nebude potápět.

Půjde teď do svého malého bytu ve třetím distriktu, dál bude sledovat, jak se mu „štědré odškodné“ od Dianimy scvrkává na účtě, a marně hledat cestu vpřed.

Dva městské bloky od kavárny dostal takovou křeč, až se zřítíl na chodník. Zastavila u něj motorka. Ucítil na sobě cizí ruce, zaslechl ženský hlas. „Není vám nic? Pane?“

Zrak se mu měnil v mlhavý tunel plný deště. „Přivolejte pomoc. Prosím.“ Pak zahlédl v ženině ruce injektor.

Kolem klouzaly motocykly, siluety zkreslené pláštěnkami halícími stroje i jezdce. Do otevřených, vytrěštěných očí mu padal déšť.

Zase byl tam. U vraku. V kalné vodě plné obrysů... rozmazaných obrysů, které jeho mysl přetvářela v cosi jiného...

Vzešli jsme z moře a přežíváme jen díky tomu, že s sebou celý život nosíme slanou vodu — v krvi, v buňkách. Naším pravým domovem je oceán. Proto nás pobřeží tolik uklidňuje: stojíme před tříšticími se vlnami jako vyhnanci, kteří se vracejí domů.

**– DR. HA NGUYENOVÁ
JAK OCEÁNY PŘEMÝŠLEJÍ**

2

Přistávací světla hexakoptérového dronu přelétla rozbouřenou mořskou hladinu, paprsky zahlcenými deštěm prořala porost mangrovníků a zalila plochu letiště.

Nikde na zemi se nesvítilo. Polorozpadlá ranvej se nakřivo táhla přes úzkou šíji ostrova. Z přistávacího kruhu pro vrtulníky zbyla jen zašlá šmouha. Na kraji černého lesa rezivěla staříčká letadla a plastová fasáda hlavní budovy se loupala jako šupiny mrtvé ryby.

Hexakoptéra šla na přistání. Zakroužila průtrží mračen a s trhnutím dosedla na zem; na lidské pohodlí nebrala ohledy, svůj úkol však spolehlivě splnila. Rotory se zastavily. Dvířka se vyklopila.

Ha zaslechla hmyzí kakofonii džungle, vřeštění a povykování makaků. Vichr vháněl ze strany dovnitř déšť. Vytáhla výstroj z úložného prostoru. Motory dronu s tikotem vychládaly.

Mezi stromy poblikávala vodnatá aureola reflektorů jakéhosi vozidla: uvítací výbor. Provozní světla dronu se vypnula. Nyní Ha zahlédla měsíc v úplňku, napůl zakrytý řasovitými oblaky. Pod nimi visela kupovitá mračna zalévající tropické pralesy ostrova.

Ha nasála vzduch, zavřela oči a zase je otevřela, pomáhala jim přivyknout tmě. Ve vysílače hexakoptéry zaškrundalo. „Vyzvedne vás pozemní transportér. Odstupte od dronu.“

Ha popadla zavazadla a běžela se schovat pod převislou střechu letištní budovy. Světla hexakoptéry se zase rozsvítila. Dron se

vznesl z přistávací plochy a zamířil pryč pod tak strmým úhlem a takovou rychlostí, že by to pasažéra uvrhlo do bezvědomí. Během pár sekund zmizel v mracích.

Pozemní vozidlo bylo opancéřované, původně zřejmě patřilo armádě: samořiditelný transportér pěchoty s maličkými tvrzenými okénky a obrovitými voštinovými pneumatikami bez vzduchu.

Kabina pro cestující byla upravená, aby skýtala pohodlí, dokonce ji vypoistrovali, aby se utlumil hluk i drncání pancíře. Motor na palivové články měl docela tichý chod, převodovka však skučela a posílala do konstrukce divné vibrace. Ha vypnula osvětlení v kabině.

Výhled z okénka zkreslovala tlustá vrstva skla a polykarbonátů. Skrze ni Ha sledovala, jak zvlněná bariéra džungle dotírá na úzkou silnici. Na zarostlých mýtinách se rýsovaly hromady suti, možná to kdysi bývaly pevnosti. Nebo mlýny či továrny, těžko říct. Úplněk vrhal po mořské hladině sinusoidy chvějivého světla.

Transportér vjel do potměšlého města sevřeného mezi pralesem a mořem. Z těžkých červených tašek na střechách francouzských koloniálních budov crčel déšť, štukované zdi hyzdila tropická vlhkost. Okenice byly zavřené, zahrady zahlcené liánami a mechem. Sem tam jejich řady narušovala brutalistická komunistická stavba: tamhle střední škola, tady zase místní výbor komunistické strany. Betonová monstra obrostlá lišejníkem, nocí zbavená veškerých barev.

Denní světlo vymaluje opuštěné město strupovitými, loupajícími se pastelovými barvami. Ulice zaneřáděné rostlinnými zbytky — spadaným listím, větvemi, nažkami a plody — lemovaly fíkovníky s kmeny natřenými zašedlou bílou fermeží.

Vozidlo zabočilo na bulvár, podél něhož se táhla mořská hráz. Paprsky reflektorů přelétly přes dvě opice, které se jako lidské děti praly o pochybný poklad. Na kraji města domy ustoupily

chatřím s provalenou střechou, napůl rozervaným popínavými rostlinami.

Silnice pokračovala po pobřeží. Nalevo klesal terén ke skalám a mořským vlnám hemžícím se ve svitu měsíce. Ve vodě se hrbily černé hřbety menších ostrůvků tohoto souostroví. Napravo od cesty se zvedala zalesněná páteř hlavního ostrova.

U pagody přimknuté ke svahu se rozzářily světlometry, jako by hlásily, že na evakuovaném souostroví dosud někdo žije. Jenže osvětlení měl nejspíš na starosti zapomenutý městský automat. Maják pro turisty, kteří se už nevrátí.

Výzkumná stanice se nacházela na území opuštěného hotelu — bílé šestiposchoďové budovy postavené v nepříliš atraktivním závětrí největrnějšího místa na ostrově. Zezadu nasvícený hotel se zvedal z okolních křovisek. Průčelí obrácené k silnici tonulo ve stínech, za okny panovala tma. Příjezdová cesta vedla k bezpečnostnímu perimetru sestávajícímu z dvojitého plotu korunovaného žiletkovým drátem.

Plot zářil novotou, ale hotel zjevně zavřeli dlouho před evakuací ostrova. Z rozbitých oken v horních podlažích povlávaly potrhané záclony. Po fasádě se táhly pruhy vlhkosti a plísně.

Transportér zastavil před dvojitou bránou.

Od stavby se odlepila postava v pláštěnce a namířila si to k plotu. Otevřela první bránu. Transportér popojel do kontrolního prostoru. První brána se za ním zavřela a druhá se otevřela. Transportér projel na prostranství za hotelem, terasu z polámaných terakotových dlaždic zasypaných odumřelými listy palem, jež na ostrov nepatřily, stále však obklopovaly pozemek hotelu.

Terase vévodil luxusní bazén plný vodních řas. Nejspíš náležel ke koupalištím s mořskou vodou, které se těšily takové oblibě — umožňovaly hostům zaplavat si v moři, aniž by v něm plavali doopravdy. Něco v bazénu se při pohledu na transportér vyplašilo a honem se stáhlo pod vodu.

Poblíž bazénu stály dvě mobilní výzkumné jednotky o velikosti standardních přepravních kontejnerů, které tam shodil nákladní dron. U nádrže se vyjímaly jako prefabrikované plážové chatky.

Dveře transportéru se odsunuly a do kabiny se narojily jiskřičky prosvíceného deště. Postava v pláštěnce se nahnula dovnitř. Ženská tvář pod kapucí. Vysoké a široké lícní kosti, tmavé oči v koutcích stočené vzhůru. Po tvářích se jí řinul déšť. Vyplivla větu v jazyce, který Ha neznala. Vzápětí její slova překryl bezvýrazný, autoritativní ženský hlas jako ten, co hlásí odjezdy vlaků; promlouval z voděodolného a narázuvzdorného překladače připnutého k límci:

„Vítejte v předsunutém výzkumném stanovišti Con Dao. Já se jmenuji Altanceceg. Jsem námezdní ostraha. Teď vám vezmu zavazadla. Počasí je pěkný chcavec.“

Ha zamžikala. Chvilí se jí chtělo propuknout v hysterický smích: byla to dlouhá cesta.

Altanceceg na ni civěla, pak ve svém jazyce pronesla větu jako hradbu souhlásek. „Smilníci překladač nefunguje správně?“

„Ale ano. Funguje docela dobře. Srozumitelně.“

„Tak jdeme.“

Žena se nad ní přímo tyčila, musela mít aspoň dva metry. Nyní si Ha všimla pušky s krátkou nekompromisní hlavní, kterou si Altanceceg pověsila přes rameno.

Lilo jako z konve. Jakmile kvílení transportéru utichlo a tlustý pancíř přestal filtrovat zvuky zvenčí, uslyšela Ha sykot větru v korunách palem, volání a skřehotání zvířat v ostrovní tmě, vlny narážející do pláže kdesi pod terasou hotelu — a tohle všechno zalévalo šumění deště.

Kráčely rychle, v předklonu, aby jim do tváře šlehalo co nejméně kapek. V přízemí a prvním patře se na téhle straně hotelu na několika místech svítilo. Prosklené dveře do haly byly zapřené rozbitým betonovým truhlíkem, aby se nezavíraly.

Altanceceg ji vedla liduprázdnou halou. Na stolech hnily naskládané židle, v dávno ztichlých konverzačních koutech se mačkaly provlhlé čalouněné pohovky. Ve vyklizeném prostoru uprostřed místnosti stálo několik stolů. Povalovaly se na nich bedny s výstrojí, polní kuchyně, kávovar. Elektronika. Trocha útulnosti v jeskyňovité síni z umělého mramoru.

Ha měla pokoj v prvním patře. Královské apartmá páchlo zatuchlinou, ale jinak v něm bylo čisto. Altanceceg hodila její zavazadla za dveře a odešla.

Ha už několik hodin toužila po sprše. Místo toho se svalila na postel, ani se neobtěžovala svléknout. Aspoň že tu postel čistě povlékli.

Zase se jí zdálo o sépiích.

Když hlavonožci odpočívají, po kůži se jim občas přelévají barvy a obrazce, které se zdají být mimovolné — jako by se na jejich povrch promítal elektrochemický tok jejich myšlenek. V tomto stavu opravdu připomínají mysl oproštěnou od těla, vznášející se v širém moři.

**– DR. HA NGUYENOVÁ
JAK OCEÁNY PŘEMÝŠLEJÍ**

3

Ve snech Ha nikdy nevidala sépie na vrcholu sil — jasné a zářivé, žíhané kaleidoskopem proměnlivých barev, s chapadly signalizujícími hrozbu nebo zvědavost. Ne. Ve snech klesala níž a níž, uvězněná v bílém šumu dýchací masky. Dolů do vody zakalené vápenitou šedí. Dolů do vody protkané inkoustem, znesvěcené vznášejícími se pavučinami temnoty. Dolů k bahnitému dnu posetému kameny.

V prasklinách mezi skalami byla roztroušená jejich vajíčka. Drobotina ve vajíčkách světélkovala, takže se podobala chomáčkům světla lapeným pod blánami skořápek.

Nemají se takhle povalovat v bahně: sépie svá drahocenná vajíčka zavěšují zespodu na skaliska v dobře chráněných místech. Něco se tu strašlivě zvrtilo.

Nad vajíčky proplouvala obrovská samice, která je hlídala. Ve vodě zanesené kalem a inkoustem ji Ha napřed úplně přehlédla. Polekaně ucukla, sépie však nezareagovala. Jednoduše se tam vznášela, čelem k ní, ale neviděla ji.

Sépie umírala. Tělo měla bílé, místy pokryté leprovitou snětí. Bez zdravého tance obrazců a barev na kůži vypadala nahá a zranitelná.

Něco jí utrhlo několik chapadel. Jedno rameno se bezvládně vznášelo ve slabém proudu.

Skály zde tvořily volný kruh připomínající rozbořenou hradní věž. Převisy evokovaly zbytky zřícených podlaží. Škvíry byly střílny pro lukostřelce. Pod skalní terasou zahlédla Ha další tři sépie. I ony přišly o značnou část kůže a všem chyběla chapadla. Nezdravě šedavé přízraky hlavonožců se vznášely a držely stráž ve vodě. To málo kůže, co jim ještě zbylo, křížovaly vějíře mdlé červeně a hnědi, mapa mrtvých spojení.

Potom první sépie, kterou Ha zahlédla, zamířila dolů k vajíčkům. Její zvlněné ploutve byly viditelně slabé. Plula jako loď duchů, která se s potrhanými plachtami šine do přístavu. Ha přihlížela, jak netknutým ramenem hladí jedno z vajíček. Kusy kůže se jí rozzářily chabým žlutým přísvitem. Zdálo se, že pohyb i zbarvení ji stojí hroznou námahu.

Vajíčko jí odpovědělo matným zamíháním světla.

Sépie teď začínala stoupat a Ha plavala s ní. Když proplouvaly kolem ostatních tří, vznášejících se pod skalnatým výčnělkem, Ha ucítila, jak mezi nimi cosi proběhlo: mírné chvění. Zdraví se? Berou se navzájem na vědomí? Dávají si sbohem? Samice se širokým sloupem vody spirálovitě hrnula vzhůru a přerývaně při tom vypouštěla cáry inkoustu, jako když se dým valí z motorů havarujícího letadla — letadla, které nepadá, ale stoupá.

Ona i Ha prorazily hladinu současně, vynořily se do světa bodavého slunečního svitu, matoucího lomozu a hluku.

Sépie se nehýbala a Ha poznala, že je mrtvá. Přesto k ní připlavala a objala ji, stáhla si rukavici a hladila ji po potlučené hlavě a potrhaných končetinách.

Nad ní kroužili a kejhali rackové; čekali, až Ha opustí krmi, již si vyhlédli. Ha plavala ke svému potápěčskému člunu a sépii tiskla k sobě jako utopené dítě.

Ha se jako pokaždé probudila s tváří mokrou od slz.

Vize, kterou měla ve spánku, byla zároveň snem i vzpomínkou. Už se jí těžko rozlišovalo, co je co. To místo ve skutečném životě opravdu navštívila. Ale inkoust byl hustší, ne? Inkoust

jako záclona, která ji pleská do zad. Byla na tom místě samoty, viděla tři sešlé sěpie bloumat po způsobu mnichů pod rozlámaným cimbuřím svého hradu. Vajíčka však nesvítila. To nebylo možné. A nebyla tam žádná umírající samice klouzající k hladině jako padající letadlo.

Myšlenky se jí zas a znovu vracely ke vzpomínkám na to místo. A kdykoli se k nim vrátily, výjev se zase o něco změnil. Kazilo jej snad vzpomínání, posouvalo jej každým dalším přehráním dál od pravdy? Anebo ho pravdě naopak pokaždé o něco víc přiblížilo?

„Pláčeš. Zase jsi měla ten sen?“

Ha se na posteli posadila. I když si vůbec nepamatovala, že by to dělala, večer musela rozbalit terminál, umístit ho na noční stolek. Nebo ho nastavila tak, aby se po čase rozbalil sám?

Dvacetistěn na podpěrách připomínajících origami stál na stolku a jeho okulus chrlil světlo. V záři okulu se rýsoval Kamran, tyčil se u nohou postele a upíjel cosi, co mohlo být jedině kafe.

Skrze límec košile, kterou měl na sobě, viděla obrys dveří. Skrze jeho boty rozeznávala přízrak koberce.

„Ano. Zase ten sen.“

„Musíš to nechat být, Ha. Nechat to v minulosti. Nemohla jsi nic dělat.“

Jenže byly věci, které bývala udělat mohla, a věděla to. Také byly věci, které udělat nedokázala. Ale Kamran nikdy nedovolí, aby se obviňovala — dokonce ani nedovolí, aby převzala odpovědnost. Nemělo cenu to s ním znovu procházet — všechno by vedlo zpátky k tomu, že to „musí nechat být“.

Raději změnila téma.

„Kde jsi?“

„V laborce.“

„Vždyť jsou tam dvě ráno! Jak to, že pracuješ?“

Kamran pokrčil rameny. „Nepeskuj mě pořád kvůli mému vampyrismu. Jaká byla cesta?“

„Dlouhá. A když jsem odlétala z Ho Či Minovy autonomní obchodní zóny, strhla se pořádná bouřka. Pilot dronu byl bezohlednej grázl. Při přeletu na Con Dao jsem hodila šavli.“

„Mělas už příležitost setkat se s velkou šéfkou?“

„S doktorkou Mínerudóttir-Čchanovou? V Ho Či Minově zóně? Ne. Ta je pryč, někde v ose SF-SD dojednává výkup pobřežních výzkumných institucí. To mi aspoň řekl její Sub-4. To a nic víc. Samé tajnosti. Buď to, nebo sami nevědí, co se děje. Sub-4 mi sdělil, že po příjezdu mě zasvěťí vedoucí týmu na Con Dao.“

„A už se stalo?“

„Ještě jsme se nepotkali.“ Ha už byla na nohou, rázovala pokojem a přehrabávala se v zavazadlech, hledala v nich čisté oblečení. Prošla při tom Kamranovi skrz nohu.

„Promiň.“

„Ani jsem to necítil,“ ubezpečil ji Kamran.

„Musím ti povědět o náčelnici ostrahy, která mě večer uvítala.“

„Nemůžu se dočkat, až mi o ní povyprávíš,“ řekl Kamran.

„Ale teď ne. Nevíš, co dřív. Vidím to na tobě. Musíš se tam rozkoukat, zjistit co a jak. A já musím využít kofein z tohohle kafe.“

„Měl bys jít domů a prospat se. Vyhýbáš se našemu bytu?“

Kamran uhnul pohledem. „Možná.“

„Snad nejsi tak sentimentální, abys začal přespávat pod stolem v laboratoři.“

„Běž si dát sprchu. Vypadáš, že ses už dlouho nemyla. A máš mastné vlasy.“

„Díky. Umíš polichotit.“

„To já vždycky.“

Kamran se bez rozloučení rozplynul, jak měl ve zvyku.

Chápeme kódování genetických sekvencí, skládání proteinů tvořících buňky v těle, dokonce máme slušnou představu o tom, jak tyto procesy řídí epigenetické přepínače. A přece dosud nevíme, co se děje, když čteme obyčejnou větu. Význam není algoritmus neuronů v mozku, ani série opatrných tahů inkoustem na stránce, ani množina tmavých či světlých bodů na obrazovce. Význam nemá hmotu ani náboj. Nezabírá žádný prostor — a přesto mění svět.

**– DR. HA NGUYENOVÁ
JAK OCEÁNY PŘEMÝŠLEJÍ**

4

Altanceceg seděla v provizorní kuchyňce a snídala vejce natvrdo. Na stole se válely kusy rozmontované pušky, hadry umazané od oleje, několik terminálů a rozličné elektronické součásti. Altanceceg se navlékla do tmavomodré kombinézy. Nad náprsními kapsami a na ramenou se rýsovaly pruhy suchého zipu pro identifikační štítky nebo visačky, samotné odznaky ale chyběly. Černé, tu a tam prošedivělé vlasy měla ostříhané nakrátko. Mohlo jí být pětatřicet, čtyřicet nebo víc. Silné, mozolnaté ruce, zhrublé nevlídným počasím a těžkou prací. Sprška tmavých teček pod vlasy na levé straně obličeje. Snadno se daly splést s pihami, ale Ha už pár válečných veteránů viděla. Poznala, že jsou to jizvy po šrapnelech.

Pach strojního oleje, ozonu, plísně a rozkladu dočasně přebila vůně čerstvé kávy. Okny se do haly linulo pošmourné ranní světlo spolu se slanou vůní moře. Altanceceg jí bradou ukázala k míse vaječ a hromádce toustů poblíž kávovaru.

„Díky.“ Ha si nalila kafe do jednoho z několika jakž takž čistých hrnků. Ohřívač pod konvicí byl na houby: kafe mělo pokojovou teplotu. Obrátila ho do sebe na jeden záťah. Nesedla si, ale vzala si vařené vejce. Všimla si, že na stole uprostřed zátiší součástek, drobků a skořápek leží i ženin překladač.

„Vedoucí týmu?“ zeptala se.

Altanceceg na ni zamžourala, pak kývla a bodla palcem k terase a pláži.

„Dobré jitro.“

Altanceceg pokrčila rameny, utrousila něco, co znělo jako „saň v iglú“, a začala po stole koulet dalším vajíčkem, rozbíjet jeho skořáčku.

Ha sáhla do papírového pytlíku, který s sebou přinesla, a vytáhla kokosku. Položila ji před Altanceceg.

Altanceceg se na laskominu zadívala, pak tázavě pohlédla na doktorku. Ha naznačila ústy přežvykávání.

„Kokoska.“ Ukázala na sebe. „Pár jsem jich upekla. Dárek.“

Altanceceg na ni zírala bez nejmenší změny výrazu.

„Dělám si legraci. Já nepeču. Koupila jsem je v Ho Či Minově AOZ. Ale jsou dobré.“

Nechala tam Altanceceg sedět a přeměřovat si zlatohnědou kokosovou kuličku podezíravým pohledem.

Ha kráčela po rozpraskaných dlaždicích hotelové terasy a dojídala při tom vajíčko. Viděla, že vedoucí týmu stojí na pláži: vysoká, štíhlá postava, obrácená zády k ní. Když procházela kolem bazény, jeho plachý obyvatel se pohnul a žbluňkl do vody.

Moře bylo klidné. Hladina zvlněná jako záclona ve vánku odrážela perleťově šedý a citronově žlutý opar svítání.

Když Ha přišla blíž, vedoucí týmu se otočil.

Ha se zastavila, v písku málem zakopla, div neupustila papírový pytlík. Vedoucí týmu držel v dlouhých rukou několik lastur či ulit rozmanitých velikostí a vyčkával, dopřával jí čas na uklidnění.

Ha s ním viděla rozhovor na stropě hotelového pokoje. Jeden z mediálních popularizátorů vědy, kteří dělají všechno od dětských pořadů po dokumenty, mluvil s tímhle člověkem... ne... s touhle *bytostí*. Mluvil s Evrimem.

Vedoucí týmu stojící před ní byl Evrim. Nikdy by nečekala, že se s ním setká. Takové bytosti vídáte na obrazovce zrcadla

v koupelně, na stropě, na špinavém okně metra. Sledujete je na displejích: tvory, kteří vypadají a mluví jako lidé, ale žijí *jinde*. Patří do vzdušného světa, kam vy nikdy nevkročíte. Do světa, kde se něco děje, do místa docela jiného než všední svět, odkud je pozorujete. A nikdy by vás nenapadlo, že je potkáte. Že by se to mohlo stát. A přece je Evrim tady.

Natáhl k ní ruku.

„Velice mě těší, že vás poznávám. Očekávali jsme váš příjezd.“

Ha rukou chabě potřásla.

„Můžete mou ruku stisknout pevněji,“ pravil Evrim. „Její vývoj stál více než čtvrt miliardy dolarů. Většina použitých technologií je vojenská, slouží k výrobě protetických končetin. Pochybují, že se zlomí.“ Evrim obdařil Ha úsměvem. Přistihla se, jak v jeho očích, jeho postoji po něčem pátrá. Po rozdílech. Zatím je však nenacházela. Ruka byla studená, prochládlá jitrním vzduchem, a přece v sobě měla hřejivost dokonale odpovídající vnitřnímu teplu lidské ruky. Na prstech a dlani ulpěla zrnka písku z lastur, jež Evrim nasbíral. Ha si uvědomila, že ruku drží moc dlouho, a pustila ji.

„Ha.“

„Ano. Ha Nguyenová. Vítám vás, paní doktorko. A vidím na vás, že víte, kdo jsem.“

Evrím znovu obrátil pohled k moři. Ha chápala, že jí dává chvíli na to, aby se vzpamatovala z ohromení. Chovala se nezdvořile. Evrim byl o třicet centimetrů vyšší než ona, končetiny měl dlouhé, tvář protáhlou do oválu. Proporce jeho těla byly pravidelné, skvostně neutrální, trochu idealizované. Měl takovou tu postavu, které padne i to nejúděšnější oblečení, a proto bývá k vidění u figurín ve výlohách obchodů a na přehlídkových molech. Ha si uvědomila, že o Evrimovi v duchu přemýšlí jako o „něm“. Evrim ovšem nebyl mužského pohlaví — vlastně vůbec žádného. Byl... byli... co vlastně?

Vidím na vás, že víte, kdo jsem.

Vážně to věděla? Co vlastně ví? V duchu proběhla seznam toho, co je Evrim zač: první (údajně) vnímající bytost, kterou kdy lidstvo stvořilo. Konečně opravdový android. S výjimkou vesmírného průzkumu nejdražší projekt, do něhož se kdy pustila soukromá firma. Okamžik, na který lidstvo čekalo, tvrdila média pořád dokola: vnímající, inteligentní život, stvořený čistě silou naší vlastní technologické vůle.

Evrim jako takový (taková? takové?) — genderová přízemenost jejího mozku ji dopalovala — byl ovšem také spouštěčem a terčem množství narychlo přijatých zákonů, které jeho přítomnost a výrobu jemu podobných bytostí postavily mimo zákon ve většině vládních struktur světa, včetně všech zemí spadajících pod Direktoriát OSN. Zkrátka a dobře, Evrim byl téměř na celém světě nelegální. Jeho existence vyvolala nepokoje, jež otrásly planetou. Ha si vybavovala, že teroristi vystříleli moskevské ústředí Dianimy, provedli bombový útok na pařížskou pobočku. Viceprezidenta Dianimy pro technologický rozvoj vyhodila do povětří létající mina, která zaměřila jeho DNA, když se plavil na jachtě v Karibiku. Pamatovala si, jak na stropě hotelového pokoje sledovala záběry člověka, který se upálil před branami Vatikánu.

Někdo se upálil prostě proto, že existuješ. Jaký to je asi pocit?

Ha si uvědomila, že na Evrimovi ji nejvíc znepokojuje skutečnost, že se ho její mozek pokouší vmáčknout do škatulky, kam ho nikdy nenapěchuje celého. Kéž by se toho dokázala zbavit, oprostít se od té snahy napasovat Evrima do přihrádky jako hranol nebo válec do výřezu v dětské desce na hraní — přiřadit mu nějaký *rod*. Ha pracovala v mezinárodním prostředí s mnoha jinými vědci. Zvykla si mluvit (a přemýšlet) v angličtině — a používat tedy zastaralá anglická zájmena třetí osoby pro „on“ a „ona“.

Přepnula mozek zpátky na turečtinu — svůj druhý jazyk. Turecké zájmeno třetí osoby „o“ nenese příznak genderu. „O“ ne-

představuje problém. Může znamenat „on“, „ona“ i „ono“, případně „oni“, jako když v angličtině mluvíte o někom, jehož rod neznáte nebo nechcete upřesnit. Ha začala v duchu označovat Evrima tureckým „o“ — hladkým a uceleným jako jeho tvar, holistickým, inkluzivním. Problém s genderem zmizel, pocit disharmonie se zvolna rozplynul. Nahradil ho ryzí úžas s posvátnou bázní.

Aniž si uvědomila, co dělá, náhle se přistihla, jak Evrimovi podává kokosku. V onom rozhovoru na stropě nad její hotelovou postelí zaznělo, že Evrim nejí, vnímá ovšem pachy i chutě. Že nespí. Že nikdy nic nezapomene.

Ale jak můžeš být člověk a nezapomínat? Nespat? Nejíst?

Evrim pohlédl na předmět v doktorčině ruce. „To je ulita? Mořský tvor?“

„Kokoska.“

„Co to znamená?“

„Pochutina.“

„Ach tak!“ Evrim kokosku převzal, položil si ji na dlaň, štouchl do ní dlouhým ukazovákem, přičichl si k ní. Pak se usmál. „Děkuji vám. Nic takového jsem nikdy od nikoho nedostal.“

Myslím na své předchůdce, kteří pod mikroskopem zkoumali větvičky se neurony mrtvých mozků. K životu, jenž v nich kdysi přebýval, nebyli o nic blíže než archeologové ke vzpomínkám člověka, který kdysi dávno držel v rukou džbán na vodu, z něhož se dochovaly pouze střepy. Tito průkopníci neurovědy dokázali načrtnout jen velmi hrubé mapy nervových spojení, neostré základy čehosi, co kdysi bývalo pevností.

My oproti tomu dokážeme zrekonstruovat celý hrad do nejmenších detailů: nejen do posledního stehu na gobelínech, ale také do poslední pletichy, jež se honila hlavou dvořanům, kteří v něm žili a umírali.

– DR. ARNKATLA MÍNĚRVUDÓTTIR-ŮCHANOVÁ
BUDOVÁNÍ MYSLI

5

Kavárna, kam chodil Rustem nejčastěji pracovat, stála ve zchátralé čtvrti Astrachaně nedaleko nabílených zdí starého kremlu. Před stovkami let to byl dům íránského kupce. Předchozí majitel ho nechal vyzdobit jako mešitu — zvlněným štukem a pozlátkem na klenutých stropěch. Architekt, kterého na přelomu dvacátého a jednadvacátého století najal, nicméně vyznával art deco a do všeho zakomponoval oku lahodící rostlinné motivy. Navzdory vzezení mešity nacházel bývalý majitel až kacírské zalíbení ve vyobrazeních lidských postav — zvláště sošných, spoře přioděných žen nabírajících vodu z fantaskních pramenů, případně se rozvalujících na pohovkách v altánech ověšených hroznovým vínem.

Stáří pokrylo fresky patinou a rozdrotilo množství zajímavých výjevů. Interiér hyzdily neobratné úpravy: táflování, které bez okolků přeťalo koupající se krasavici vedví; dveře, jež předčasně ukončily sultánův hon na lva. Architektura budovy — i to, jak byla během následujících desetiletí rozsekána na byty a sklady — ovšem skýtala soukromí. Kavárna byla hotovým labyrintem drobných místnůstek přehrazených dřevěným mřížovím a práchnivějícími sametovými závěsy nebo zakrytých před slídívými očima smyslnými tapiseriemi v jakémisi hybridním stylu mezi *Tisícem a jednou nocí* a pozdním carským Ruskem.

Kavárnu vedl Turek, který pouštěl náznaky, že byl z Istanbulské republiky vyhoštěn za jakýsi ohavný zločin. Sám vysedával

v přízemí, v páře z gigantického nablýskaného mosazného multi-samovaru schopného vyprodukovat sto šálků černého čaje za hodinu. Vařil tak silnou tureckou kávu, že by mohla nadnášet i vodního buvola. Najal jednoho Kazacha, aby griloval jesetery, podle Turkova tvrzení načerno nalovené v Kaspickém moři. Díky údajné ilegalitě — zakázanému koření — chutnali jeseteři mnohem lépe, i když všichni věděli, že tyhle ryby vyrostly v nádržích: poslední kaspický jeseter se buď potají vyhýbal záhubě v tichu propastných hlubin Kaspického moře, nebo už byl dávno zkonzumován.

Po Turkovi jste mohli posílat vzkazy nebo ho požádat, aby vás nenápadně varoval přes terminál, kdyby vás přišel hledat někdo, s kým se nechcete vidět. Poslední zmíněnou službu nabízel pravidelným zákazníkům zcela zdarma.

Rustem byl pravidelným zákazníkem už skoro rok, od prvního dne, kdy do Astrachaňské republiky utekl. Obvykle přicházel časně zrána, usadil se ve výklenku se závěsem na třetím podlaží a posnídal místní *kahvalti* sestávající z oliv, fety, vajíčka natvrdo, chlebové placky a fíkového džemu. Svůj výklenek mnohdy opouštěl až po západu slunce.

Obchody mu kvetly. Astrachaňská republika se neustále pohlížela po občanech s pozoruhodnými schopnostmi a chybělo už takhle málo, aby mu udělila pas společně s pochybnou ochranou, kterou to skýtalo.

Když dnes ráno přišel, Turek ho pozdravil kývnutím. „Ve tvém výklenku na tebe čeká nějaká ženská. S abglanzovým štítem. Ptala se po tobě jménem. Jen abys věděl.“

Rustem zaváhal, jestli by neměl prásknout do bot.

Ne, kdyby ho Moskva chtěla zlikvidovat, šla by na to jinak. Rusům by za osobní návštěvu nestál. Nepříjemnost, kterou jim způsobil, by mu vysloužila maximálně sebevražedný dron velký jako vosa, co by mu v nějaké zapadlé uličce odpálil polovinu obličeje. Buď to, nebo vůbec nic. Vzhledem k tomu, že po roce byl jeho ciferník pořád ještě celý, asi spíš to druhé.

„Díky.“

Když vystoupal ke svému koutu, opravdu tam seděla, na stole talíř s grilovaným jeseterem, abglanz každou půlvtěřinu přepínal obličej, takže na něm lidské oko ani nestačilo spočinout, a už se zase proměnil. Muži, ženy, efemérní a uhrančivé nebinární kombinace. Nádherní, průměrní i škaredí. Byli to skuteční lidé? Náhodně generované konstrukty?

Ruce měla drobné. Nehty pozlacené, prsty natřené platinově bílým odstínem, sahajícím ke druhému kloubu, lesklé od jeseteřího tuku. Jeseter už byl napůl snědený. Když Rustem vešel do místnůstky, právě přezvykovala, pultucet čelistí a úst si vychutnával každé sousto.

Ráda se pořádně nají.

Jeho samotného jídlo příliš nezajímalo, ačkoli jeseter, který se tu podával, byl opravdu znamenitý. Kávu hodnotil jen podle toho, kolik je v ní kofeinu, a proto měl Turkovu vysokooktanovou břečku v oblíbě.

Popravdě řečeno, Rustem trávil většinu času mimo fyzické prostředí. Celé hodiny byl přilepený k terminálům, pohroužený do světa své práce, a vynořoval se z něj s vyprahlým krkem či prázdným žaludkem až dlouho potom, co se za oknem setmělo.

Při hackování neurálních sítí nepoužíval VR ani 3D modely: když vyrůstal, nic z toho si nemohl dovolit. V městečku Jelabuga v bývalé Tatarstánské republice (která se mezitím stala součástí Uralského společenství) pracoval většinou na špinavé soupravě terminálů, kterou sflikoval ve staříčké internetové kavárně s hodinovou sazbou. Kavárna se nacházela v plesnivém suterénu čehosi, co bylo sto let před tím, než se narodil, ústředím komunitické strany.

Namísto VR měl ryzí soustředěnost — schopnost získanou díky tomu, že bydlel v jednopokojovém bytě s rodiči, kteří se v jednom kuse hádali. Naučil se zmizet ze světa do světů, jež si sám vytvořil.

V kavárně s hodinovou sazbou tu schopnost využíval k budování modelů ve vlastní mysli, které mu přesně ukazovaly, kde najde zadní vrátka. Učil se hackovat systémy, zatímco všichni ostatní v internetové kavárně kolem něj se pokoušeli rozprášit jeden druhého na atomy a sprostě u toho pořvávali. Zrovna jako doma.

A zrovna jako doma se vytrácel do svých neurálních světů.

V dospělosti už mohl aspoň pracovat na klidném, tichém místě, kde ho nic nevyrušovalo, na celé hodiny se nořit hluboko do neurálních struktur, do větví a křížovatek, slepých uliček a smyček paměťových rutin.

Rustem hodil ošoupanou koženou brašnu na podlahu a posadil se. Deset sekund nato přichvátal číšník s *kahvaltı* a dvěma šálky kávy na otřískaném cínovém podnosu, chybět nemohla ani sklenice vody.

Žena si otřela platinově nabarvené prsty do ubrousku a položila na stůl terminál. Velice netypický, velice drahý a velice nový terminál.

Počkala, až číšník odejde.

„Před dvěma lety se někdo na dálku naboural do sítě automatizované nákladní lodi, vrazil s ní do jachty v Marmarském moři a zabil tak jednoho z méně známých, avšak o to vlivnějších moskevských ultraoligarchů.“

Posádky té jachty — a ultraoligarchovy nejčerstvější manželky — mu bylo líto. Ale jinak to nešlo. Občas prostě musel s cílem sfouknout i pár dalších.

Hlas zbavený jakéhokoli identifikovatelného tónu a zploštěný účinkem abglanzu pokračoval: „Loni někdo způsobil, že údržbářský robot v katarském věžáku shodil íránského byznymena přes zábradlí schodiště na porfyrovou podlahu o třicet metrů níž.“

Tohle se mu ovšem podařilo dokonale.

Rustem pokrčil rameny. „Je možný, že ty maléry někdo zavinil. Anebo taky nikdo. Co jsem slyšel, ani v jednom z těch případů

se neprokázalo, že by s AI někdo manipuloval. S automatizovanými loděma jsou problémy každou chvíli a údržbářského robota bych si nepustil k tělu, dokonce ani ke svému prádlu. Jsou šíleně zabugovaný.“

Přesněji řečeno, s automatizovanými loděmi jsou problémy tehdy, když je někdo vyvolá. A údržbářského robota by si k tělu nepustil, protože věděl, čeho jsou v nesprávných rukou schopní. Nebo ve *správných* rukou. Záleží na úhlu pohledu.

„Co si myslíte o tomhle?“ Žena postrčila terminál přes stůl k němu.

Rustem prolétl prvních dvacet obrazovek — špičku neurálního ledovce. Trvalo mu to třicet minut. Když vzhlédl, žena pořád seděla na svém místě, s rukama složenýma do stříšky.

„Tohle nikdo nezvládne, obávám se.“

„Ani nejlepší z nejlepších? Třeba ten, co si říká Bakunin?“

„Dalo by se zmapovat pět set umělých myslí automatizovaných nákladních lodí v levém horním kvadrantu na tomhle prvním slajdu. Ten, koho na to zkusíte nasadit, bude chtít nejspíš padesátiprocentní příplatek na neúspěšný pokusy — což bude fůra peněz. A vy byste je vyhodili oknem.“

Žena se zvedla. „No, hádala bych, že kdyby dotyčnému přistála na účtě spousta peněz, pochopil by, že se má pustit do práce.“ Odhrnula závěs. „Těšilo mě, Rusteme.“

„Nápodobně. Ale zapomněla jste si terminál.“

„Nezapomněla. Je váš.“

Nejenže se neshodneme na tom, jak měřit či rozpoznávat vědomí v ostatních tvorech, nejsme ani schopni „dokázat“, že existuje v nás samých. Naše individuální prožitky — jak voní pomeranč, jaké to je se zamilovat — věda často opomíjí coby kválie. Musíme si vystáčet s teoriemi a metaforami: Proud zkušeností. Sebereferenční smyčka. Něco z ničeho. Žádná z nich však není uspokojivá. Definice vědomí nám stále uniká.

**– DR. HA NGUYENOVÁ
JAK OCEÁNY PŘEMÝŠLEJÍ**

6

Dlážděné nádvoří obklopovaly modlitební mlýnky. Robomniši kolem nich procházeli a otáčeli při tom každý mlýnek stříbřitýma tříprstýma rukama. Mikrofonovými ústy prozpěvovali *Namu Myōhō Renge Kyō*. Žádní dva mniši nebyli stejní, všimla si Ha, a lišily se i jejich hlasy. Hladkou hlavu v barvě staré slonoviny měli skloněnou. Oči evokovaly přivřené zraky skutečného meditujícího mnicha, ale Ha v nich neviděla zřítelnice, jen tmavou soustavu šestiúhelníkových fotoreceptorů.

V dopoledním světle, v onom prchavém tady a teď, bylo nádvoří chrámu tou nejnádhernější věcí, jakou kdy Ha spatřila. Litovala, že není schopna nábožného cítění, ale i bez toho měl ten výjev nepopíratelnou sílu. Nádvoří stínily fíkovníky jako roztékající se obři, vyšisované modlitební vlaječky se vlnily ve vánku, z ladných křivek pagody Van Son se linula vůně doutnajících tyčinek. A za tím vším křišťálové nebe souostroví Con Dao.

Umínala si, že během pobytu na Con Dao sem musí chodit často. Bude se jí tu lépe přemýšlet. Na přemýšlení teď potřebuje spoustu času. Potřebuje samotu. Vždycky potřebovala ohromné spousty samoty — hodiny a hodiny pod vodou či na liduprázdné pláži. Jedno kde, hlavně když tam byla sama, daleko od ostatních, jen se svými myšlenkami, které pak získávaly přesnější tvar. Tohle místo jí pomůže vyřešit problém.

Problém. Už jí hlodal v hlavě. Ustavičně se jí tlačil do vědomí, myšlenky se míhaly těsně pod povrchem, a daly se tak letmo zahlédnout. *Musíme najít společnou řeč, táhlo jí teď hlavou. Interakce toho tvora budou stejně jako v našem případě řízeny tvarem jeho těla. Formami tvořícími jeho svět. Z těch forem vystanou jeho myšlenky. Přemýšlej. Začni tímhle. Co to vypovídá o tom, jak bude komunikovat? A jak bys mohla jeho komunikaci vyjít vstříc?*

Ledaže je to falešně pozitivní nález, další slepá ulička. Nikoli to, co hledám.

„Mají robomniši vědomí?“ zeptala se Ha.

Evrim k ní stál zády. Vyhlížel přes kamennou zídku, kterou bylo nádvoří pagody obeháno, k moři daleko pod nimi.

„To je diskutabilní,“ odvětil Evrim. „Podobně jako samotný koncept vědomí. Jejich mysl je mimořádně složitá a vrstevnatá, sestává však téměř výlučně z rutin. Na Ščegolevově škále dosahují hodnoty přibližně nula celá pět. S takovým výsledkem by jim náležela zhruba stejná práva jako domácím zvířectvu: humánní zacházení, ochrana před týráním a zneužíváním. Na druhou stranu, každá ta mysl je neurální mapou tibetského mnicha, který skutečně žil. Tibetská buddhistická republika na ničem nešetřila. Můžete robomnichům pokládat otázky stran filozofie, náboženství, jejich názorů na život. Odpoví vám jako mrtví lidé, na nichž jsou založeni. Jedná se o chodící úložiště vzpomínek. Patrně však nemají vlastní vůli — jejich současný stav je automatizovaný. Pokud byste chtěla znát můj osobní názor, řekl bych, že vědomí nemají. Nevyvíjejí se. Postrádají orientaci na budoucnost — to, co by se dalo nazvat ‚vůlí‘. Jsou jako encyklopedie myšlenek mrtvých věřících. Nebo mapy těch myšlenek. Ale mapa není totéž co území.“

„To je morbidní.“

„Někteří experti tvrdí, že robomniši reagují způsobem, který nasvědčuje tomu, že se učí. Mě to nepřesvědčilo. Myslím, že jsou